

Aanbeveling behandeling stoffelijk overschot van een patiënt met virale hemorragische koorts

Gevalideerd door de RMG op 23 / 04 / 2015

Inhoud

Inhoud	2
Retroacte	3
Juridisch kader	3
Federale overheid	3
Vlaamse overheid	3
Waalse overheid	3
Duitstalige overheid:.....	3
Brusselse overheid:.....	4
Europese richtlijnen	4
Procedure bij overlijden in het ziekenhuis	4
Intra-muros procedure	4
Extra-muros procedure.....	5
Procedure bij overlijden buiten het ziekenhuis	5
Verwachtingen op korte termijn	5
<i>BIJLAGE 1: Vergelijking zinken kist versus zinkfolie door Funeralys Association</i>	7
<i>BIJLAGE 2: Technische beschrijving folie</i>	8
<i>BIJLAGE 3: Procedure intra-muros</i>	10

Retroacte

Binnen het coördinatieteam ebola werd een werkgroep opgericht 'lijkenbehandeling' om procedures te ontwikkelen met betrekking tot het stoffelijk overschot van patiënten overleden aan ebola-infectie. De werkgroep vergaderde tweemaal met de betrokken actoren (i.e. gemeenschappen, begrafenisondernemers, funeraria,...). Op basis van de discussies en de beschikbare informatie werd een draft procedure opgesteld. Tijdens de laatste zitting van de Risk Management Group (RMG) werd deze draft besproken, waarbij de RMG de onderstaande elementen heeft gevalideerd alvorens de operationele aspecten met de actoren op het terrein terug door te verwijzen naar de werkgroep.

Juridisch kader

Federale overheid

- Wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging
- Aanbevelingen i.v.m. de lijkbezorging (HGR N° 5110)
- Burgerlijk wetboek art. 77 tot en met 87

Vlaamse overheid

- Decreet 16/01/2004 op de begraafplaatsen en lijkbezorging
- Besluit van de Vlaamse Regering van 15/05/2004 tot organisatie, inrichting en beheer van begraafplaatsen en crematoria
- Besluit van de Vlaamse Regering van 21/10/2005 tot bepaling van de voorwaarden waaraan een doodskist of een ander lijkomhulsel moet beantwoorden
- Besluit van de Vlaamse Regering van 24/05/2006 tot vaststelling van de wijzen van lijkbezorging, de as bestemming en de rituelen van de levensbeschouwing voor de uitvaartplechtigheid die opgenomen kunnen worden in de laatste wilsbeschikking die aan de ambtenaar van de burgerlijke stand overgemaakt kan worden
- Omzendbrief BA-2006_03 betreffende de toepassing van het decreet van 16 januari 2004 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging en de uitvoeringsbesluiten
- Omzendbrief BB 2008_05 betreffende wijziging van het decreet van 16 januari 2004 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging, bij het decreet van 18 april 2008

Waalse overheid

- Decreet van 6 maart 2009 tot wijziging van Hoofdstuk II van Titel III van Boek II van Deel I van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie betreffende de begraafplaatsen en de lijkbezorging.

Duitstalige overheid

- Decreet van 14 februari 2011 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging.

Brusselse overheid

- Ordonnantie van 3 februari 2011 tot wijziging van artikel 24 van de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en lijkbezorging

Europese richtlijnen

- EUROPEAN STANDARD EN 15017

Procedure bij overlijden in het ziekenhuis

Intra-muros procedure

Het gedeelte van de procedure dat 'intra-muros' plaatsvindt werd getoetst aan de procedures van de drie referentieziekenhuizen (zie bijlage 3a en 3b). Dit onderdeel van de procedure wordt volledig door ziekenhuispersoneel uitgevoerd, van inkisten tot tijdelijke bewaring in het mortuarium van het desbetreffende ziekenhuis. Volgende elementen werden daarbij weerhouden:

- Elk stoffelijk overschot wordt in twee lijkzakken, een folie en een kist gelegd.
- Vooraleer het lichaam in een volgend omhulsel wordt gelegd, wordt het eerst afgesproeid met een ontsmettingsmiddel.
- Het kisten dient te gebeuren in een hermetisch afgesloten kist. Traditioneel gebeurt dit in een zinken kist. In de RMG van 12/12/2014 werd, op basis van de technische specificaties en de praktische situaties aanbevolen om gebruik te maken van een zinken folie als alternatief voor een zinken kist. Deze folie kan makkelijker door verplegend personeel worden gehanteerd. De folie sluit hermetisch af (door sealing) maar er hoeft geen solderen plaats te vinden. De zinken folie beantwoordt aan de Europese normen en volgens de analyse van het coördinatieteam aan de wettelijke vereisten die van kracht zijn in België.
- Bovendien is het voordeel dat alle crematoria een kist, met daarin een stoffelijk overschot in een dergelijke folie kunnen cremieren daar waar een zinken kist slechts door enkele crematoria kan gecremeerd worden. Verder heeft de Waalse koepelorganisatie Funeralys Association een vergelijking gemaakt tussen een zinken kist en dergelijke folie, ten voordele van de folie (zie bijlagen 1 en 2).
- Het inpakken van het stoffelijk overschot in de folie gebeurt in de kamer van de patiënt om zo het lekken van lichaamsvloeistoffen buiten de isolatiekamer te vermijden.
- Deze procedure wordt in twee versies voorzien, m.n. een waar de inkisting plaatsvindt in de kamer van de overledene, en een waar dit plaatsvindt in het mortuarium. De twee versies laten ziekenhuizen toe de inkisting uit te voeren op de locatie die voor de eigen instelling het meest geschikt is.
- Het stoffelijk overschot (in folie of in kist) wordt ontsmet en overgebracht naar het mortuarium van het ziekenhuis.

Extra-muros procedure

Wat betreft het verdere verloop van de procedure werden er op basis van informatie van verschillende experts twee versies voorgesteld aan de RMG. Onderstaande elementen worden door de RMG weerhouden om toe te voegen aan de procedure 'lijkenbehandeling'.

Aanbevelingen vanuit de RMG:

- Crematie of teraardebestelling zo snel mogelijk (liefst binnen de 48u) na overlijden.
- Dienst kan op locatie naar keuze. Hermetisch afgesloten en ontsmette kist kan ter plaatse zijn en mag aangeraakt worden.
- Het is niet aangewezen de kist te laten dragen door nabestaanden omdat de hermetisch afgesloten kist zich zou kunnen openen bij een val.
- Hoewel crematie sterk aanbevolen wordt, is ook het begraven van het stoffelijk overschot een mogelijkheid.
- Alle begravingen van patiënten met VHK worden door de bevoegde overheid geregistreerd in een register.
- De nabestaanden kunnen vrij een begrafenisondernemer kiezen die zal instaan voor het vervoer van het stoffelijk overschot van hun dierbare.
- Aan de referentziekenhuizen wordt gevraagd afspraken te maken met minimaal één begrafenisondernemer die zich bereid verklaart dergelijk transport te verzorgen indien de door de nabestaanden gekozen firma het transport niet zou kunnen uitvoeren.
- Alle crematoria die qua installatie in staat zijn een lichaam met zinkfolie te cremeren, kunnen de crematie uitvoeren.

Krachtens artikel 78 van het Burgerlijk Wetboek wordt de akte van overlijden opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar de persoon is overleden. Met de drie gemeenten op wiens grondgebied een referentziekenhuis is gelegen, dienen afspraken te worden gemaakt over een versnelde administratieve afhandeling om binnen de termijn van 48u. te blijven.

Procedure bij overlijden buiten het ziekenhuis

Er wordt geopteerd voor het inschakelen van de Civiele Bescherming aangezien zij getraind zijn om te interveniëren in gecontamineerde omgeving. Bovendien wordt de Civiele Bescherming ook ingezet voor de ontsmetting van huizen van patiënten met VHK.

Verwachtingen op korte termijn

De bevoegde regionale overheden dienen de nodige besluiten of omzendbrieven uit te vaardigen om de gekozen procedure te voorzien van wettelijke, juridische onderbouw.

De Vlaamse overheid onderneemt de nodige stappen ten aanzien van de drie gemeenten op wiens grondgebied een referentieziekenhuis is gelegen om afspraken te maken inzake een versnelde administratieve afhandeling van de overlijdensakte.

Het ebola coördinatieteam staat in voor de uitwerking van procedures met de betrokken actoren. Tevens zal het ebola coördinatieteam de nodige afspraken maken met de referentieziekenhuizen en de Civiele Bescherming wat betreft het kisten en de materialen (lijkzakken, zinkfolie,...).

BIJLAGE 1: Vergelijking zinken kist versus zinkfolie door Funeralys Association

Folie	Kist
Licht en soepel product	Rigide
Gemakkelijk vervoerbaar	Hinderlijk transport
Geen gevaar van snijwonde	Gevaar op snijwonden bij het hanteren van de kist
Hermetisch en waterdicht	Afdichting relatief
Lassen is niet nodig voor het sluiten van de folie.	Lassen voorbehouden aan gespecialiseerd personeel. Het lassen verspreid warmteverdamping waardoor de vloeistoffen risico van besmetting kunnen veroorzaken en vermeerderen.
Past in alle doodskisten	Voorzien voor één soort van doodkist.
Volledig verbrandbaar zonder het stoppen van de filters van het crematorium	Moeilijk verbrandbaar en heeft soms het stoppen van filters in het crematorium wegens bezoedeling.
Goedkoper dan zink.	
Vervoerbaar in grote hoeveelheid door de soepelheid.	
Gemakkelijk opbergbaar.	

BIJLAGE 2: Technische beschrijving folie

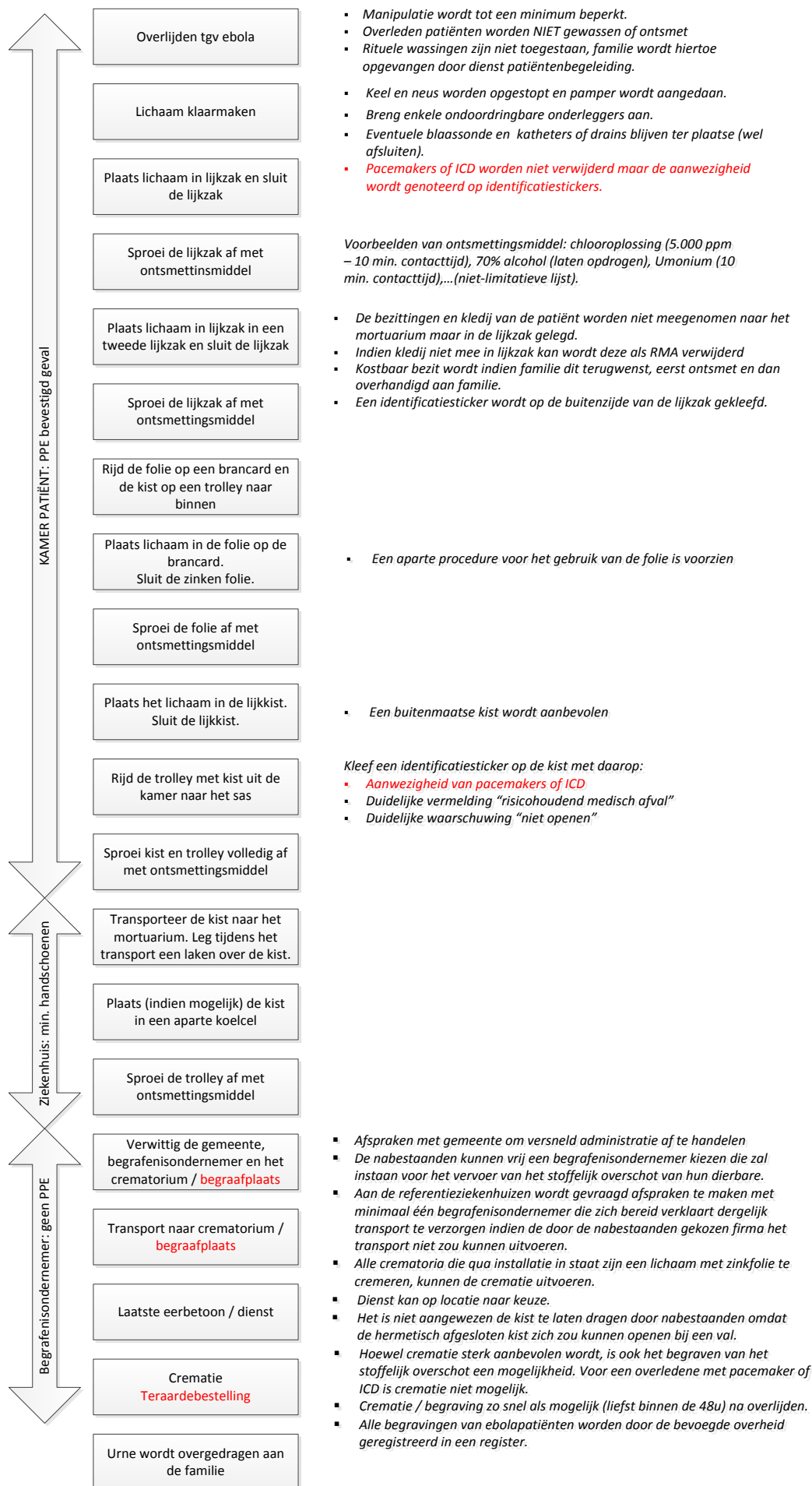
Aangekochte middelen zijn rollen van 1 x 25 meter van het merk FlexCoSeal® met volgende eigenschappen:

- in 4 lagen opgebouwd en bestaat uit LDPE, aluminium en nog twee kunststoffen.
- laat een restafval achter van minder dan 1% bij crematie. Het smeltpunt van aluminium is het hoogst (~600°C). Voor wat betreft de kunststoffen ligt dat op 260°C.
- voldoet aan de IATA richtlijn AHM-333, Straatsburg 26.X.1973 en de EU richtlijn EN15017
- wordt hermetisch gesloten door middel van sealing met een temperatuur van ~130°C
- overschot kan als normaal afval worden weggegooid
- beschrijfbaar met een permanente stift
- levensduur van meer dan 30 jaar
- in tegenstelling tot zinken kisten laat de folie röntgenstralen door
- één rol van 25 meter weegt ongeveer 12 kilo. Gewicht van ca 800 gram voor een 'blad' van 2,30 x 1,00 m
- een rol van 25 m. levert ruim 10 lijkhoezen.

Eigenschappen <i>properties</i>	Prüfmethode <i>testing method</i>	Wert <i>value</i>
Flächenmasse gesamt <i>total grammage</i>	DIN EN 10204	~ 150 g/m ²
Dicke <i>thickness</i>		~ 135 µm
Zugfestigkeit längs und quer <i>tensile strength length/cross</i>	DIN EN ISO 527-3	> 100 N/15mm
Zugfestigkeit Siegelnaht <i>tensile strength seam</i>	DIN EN ISO 527-3	> 60 N/15mm
Wasserdampfdurchlässigkeit <i>water vapour permeability</i>	DIN 53 122-2 (40°C / 90% r. F.)	< 0,05 g/m ² /d
Heißsiegelbarkeit <i>hot sealability</i>	Sichtprüfung <i>visual examination</i>	✓
Ölbeständigkeit <i>oil resistivity</i>	TL8135-0003-2.2	✓
Korrosivität <i>corrosiveness</i>	TL8135-0003-2.5	✓
Biegbarkeit bei Tieftemperatur <i>bending ability at low temperatures</i>	TL8135-0003-2.6	✓
Alterungsverhalten <i>ageing behaviour</i>	TL8135-0003-2.7	✓
Verhalten nach Wasserlagerung <i>behaviour after water storage</i>	TL8135-0003-2.8	✓
Blocken <i>blocking behaviour</i>	TL8135-0003-2.9	✓
Widerstandsfähigkeit <i>robustness</i>	bei Temperaturen von / bis <i>at temperatures from / to</i>	- 40 / + 60 °C
REACH-Konformität <i>REACH-Conformity</i>	EU-Verordnung 1907/2006 <i>EU-Regulation 1907/2006</i>	✓

BIJLAGE 3a: Procedure intra-muros met inkisting in kamer

De tekst in het rood zijn uitzonderingen van toepassing bij een overledene met een pacemaker/ICD.

BIJLAGE 3b: Procedure intra-muros met inkisting in mortuarium

De tekst in het rood zijn uitzonderingen van toepassing bij een overledene met een pacemaker/ICD.

